

УДК 635:633.68:631.527

Позняк О. В.^{1*}, молодший науковий співробітник лабораторії селекції та технології овочевих рослин

Кондратенко С. І.², доктор с.-г. наук, ст. н. с., завідувач відділу селекції та насінництва овочевих і баштанних культур

¹Дослідна станція «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН

²Інститут овочівництва і баштанництва НААН

*e-mail: konf-dsmayak@ukr.net

ЛОПУХ СПРАВЖНІЙ – ПЕРСПЕКТИВНА ОВОЧЕВА КУЛЬТУРА

Введення в культуру нових цінних видів овочевих рослин, створення сортів нетрадиційних видів для різних зон вирощування з метою розширення ареалу їх розповсюдження і впровадження у виробництво – актуальний напрям досліджень у вітчизняному овочівництві. Селекційно-насінницька робота з малопоширеними рослинами овочевого напрямку використання є пріоритетним напрямом досліджень на Дослідній станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН. У сучасних умовах важливим завданням є створення вітчизняного сортименту овочевих рослин, які мало представлені або взагалі відсутні у Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні.

В овочівництві виділяється група делікатесних коренеплідних культур, що містять у своєму складі інулін. Попит на продукцію цих рослин, а саме коренеплоди, нині суттєво збільшується. Адже у світі, і в Україні у тому числі, відмічається значне зростання захворюваності населення на цукровий діабет другого типу і багато людей страждають від ожиріння. Отож не в останню чергу зростання попиту на дієтичні продукти харчування, у даному випадку на овочеву продукцію, викликане саме цими причинами. На Дослідній станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН проводиться селекційна робота з низкою коренеплідних делікатесних овочевих рослин, що містять у своєму складі інулін. Так, у 2024 р. до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, внесені селекційні розробки установи – сорти скорзонери іспанської 'Сила' та вівсяного кореня 'Прометей'.

Цінним видом, що належить до даної групи рослин і придатний для використання в овочівництві, є лопух справжній. В Україні лопух справжній вирощується переважно як лікарська рослина: до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, внесений сорт 'Еталон' саме лікарського напрямку використання, сортів овочевого напрямку використання немає.

Лопух справжній (овочевого напрямку використання) (*Arctium lappa* L.) належать до коре-

неплідних делікатесних овочів, які цінуються за наявність інуліну і використовуються у дієтичному харчуванні хворих на цукровий діабет. Як овочева продукція використовуються також молоді листки і черешки. У 2024 р. на Дослідній станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН з метою розширення асортименту лопуха справжнього проведено конкурсне сортовипробування 4 створених в установі перспективних зразків цього виду. За результатами досліджень у 2024 р. (на богарі за несприятливих погодних умов, зокрема тривалої засухи і високої температури повітря упродовж періоду вегетації рослин першого року вирощування) виділено зразок 'Л-2024/3Л', який вирізняється урожайністю товарних коренів 21,6 т/га, що на 35,0% більше за стандарт – сорт 'Еталон'; масою товарного кореня 300,8 г (на 34,1% більше за стандарт), товарністю 9 балів (корінь не розгалужений, без бічних коренів) при товарності 3 бали в стандарті; довжиною 30,0 см, діаметром 4,6 см, індекс форми кореня 6,95. Вміст високомолекулярного інуліну в коренях даного зразка становить 7,7%. Встановлено, що зимостійкість рослин селекційних зразків 2023 року сівби становила 9 балів. Комплексна оцінка перспективних форм лопуха справжнього овочевого напрямку використання буде продовжена у 2025 р., за результатами якої кращий зразок буде переданий до компетентного органу для проведення науково-технічної експертизи з метою реєстрації сорту та прав на нього.

Отже, лопух справжній є цінним видом рослин, перспективним для використання у вітчизняному овочівництві. В установі проводиться селекційна робота щодо створення конкурентоспроможного сорту цього виду, придатного для використання як овочевої рослини. За результатами комплексної оцінки виділений зразок 'Л-2024/3Л', який вирізняється високою урожайністю товарних коренів, масою товарного кореня, товарністю, вмістом високомолекулярного інуліну в коренях. Випробування кращих селекційних зразків буде продовжене в 2025 р.